

De Green Deal implementeren: een lange en moeizame weg

Nicolas DE SADELEER

Gewoon hoogleraar EU institutioneel recht, UCLouvain, St Louis

INHOUD

I.	Verstregelde crisissen	440
II.	Een hervorming zonder voorgaande	440
III.	Wat brengt de toekomst?	441
IV.	Uitdagingen in het verschiet	441
V.	Een geslaagde landing of meer turbulentie?	443
VI.	Een groener, innovatiever en meer zelfvoorzienend Europa, ondanks een verlies aan concurrentievermogen op korte termijn	444

I. Verstregelde crisissen

Europa is het continent dat het snelst opwarmt.¹ De klimaatnoodtoestand veroorzaakt de ene milieucrisis na de andere. De oplopende temperaturen en de verhoging van de zeespiegel zijn daarenboven niet de enige problemen; de oceanen verzuren aan een verontrustende snelheid. In 2024, het heetste jaar ooit, sneuvelen klimaatrecords aan een alarmerend en nooit eerder gezien tempo (vermindering van het rivierdebiet, verdwijning van 5 kubieke kilometers aan Alpengletsjers, ongeziene droogte in het Middellandse Zeegebied en heviger bosbranden). Ons continent komt zo in troebel en onbekend territorium.² De EU ondergaat nu al, en aan een steeds hoger tempo, de gevolgen van de klimaatverandering: langere en fellere hittegolven, droogte en waterschaarste, bosbranden, hevige neerslag, enz. De economische schade als gevolg van extreme weersomstandigheden en klimaat in de EU werd geraamd op 650 miljard euro tussen 1980 en 2022, waarvan meer dan 100 miljard euro enkel en alleen in de laatste twee jaar van die periode.³ Gezien de impact van de klimaatverandering aan een hoog tempo vergroot, moet dringend actie ondernomen worden om binnen de doelstelling van 1,5° te blijven en de klimaatcrisis aan te pakken.⁴ Klimaatverandering is echter slechts één onderdeel in een veel grotere megatrend van verstoringen van het milieu die gelinkt zijn aan de overexploitatie van natuurlijke

hulpbronnen.⁵ Om die crisis aan te pakken is meer nodig dan een energietransitie en maatregelen voor de aanpassing aan de klimaatverandering. Een groene transitie moet gekoppeld worden aan de ontwikkeling van een gedecarboniseerde kringlooeconomie, aan het wegwerken van vervuiling, aan de uitbouw van biologische landbouw, en algemeen aan een echte ecosystemische benadering.

II. Een hervorming zonder voorgaande

De Europese *Green Deal* (EGD)⁶, de speerpuntmaatregel van de eerste von der Leyen-Commissie, werd in 2019 aangenomen met de bedoeling de grootste schokgolf te veroorzaken sinds het opzetten van de interne markt in 1986. De Europese Unie (EU) zou 's werelds eerste gedecarboniseerde kringlooeconomie worden (koolstofneutraliteit tegen 2050) en streven naar nulvervuiling. De EGD kent geen voorgaande in de geschiedenis van het overheidsbeleid. De mededeling uit 2019, verder versterkt door het Fit-for-55-programma⁷, bracht de EU-wetgevers ertoe bijna 160 wetgevingsinstrumenten in te voeren. Doordat de klimaatcrisis verweven is met een diepgaande ecologische crisis, is de EGD boven alles een polycentrische hervorming: de groene transitie zal hand in hand gaan met de ontwikkeling van een gedecarboniseerde kringlooeconomie, met het wegwerken van vervuiling, de uitbouw van biologische landbouw, en een algemene ecosystemische aanpak.

Sommige wetgevingsinstrumenten werden meteen aangenomen terwijl andere ontstonden als reactie op regimes waarvan het nut onvoldoende was gebleken. Sommige maatregelen zijn incrementeel en werden al verschillende keren herzien, zoals de uitbreiding van de koolstofmarkt. Verschillende nieuwe besluiten vormen een breuk met het verleden: de koolstofneutraliteit zoals vereist door de Europese Klimaatwet

1. J. ROCKSTRÖM et al., 'A safe operating space for humanity', *Nature* 461, 2009; J. ROCKSTRÖM et al., 'Planetary boundaries: exploring the safe operating space for humanity', *2 Ecology and Society* 14, 2009, p. 32.
 2. COPERNICUS, '2024 virtually certain to be the warmest year and first year above 1.5 °C', 7 November 2024 (<https://climate.copernicus.eu/copernicus-2024-virtually-certain-be-warmest-year-and-first-year-above-15degc>).
 3. D. ARMSTRONG MCKAY et al., 'Exceeding 1.5°C global warming could trigger multiple climate tipping points', *6611 Science* 377, 2022.
 4. UNFCCC, 'Outcome of the first global stocktake' in Decisions adopted by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties of the

Paris Agreement. 2024, Decision 1/CMA.5, FCCC/PA/CMA/2023/16/Add.1, par. 5.

5. ESPAS, *Global Trends to 2040. Choosing Europe's future*, G. BARRY (ed.), Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2024, p. 23.
 6. Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, *The European Green Deal*, COM(2019) 640 final.
 7. Europese Raad, 'Fit for 55', *Explainers*, 17 maart 2025.

(EKW)⁸, de maatregelen omtrent grensaanpassing⁹, de nieuwe koolstofmarkt (ETS2)¹⁰, evenals de verordening inzake natuurherstel.¹¹

De hervorming is van een ongeziene omvang. Ze is ambitieus en mobiliseert alle sectoren van de samenleving in het streven naar koolstofneutraliteit tegen 2050. Wat de EGD zo geniaal maakt is net het feit dat ze een aantal complementaire doelstellingen formuleert, en tegelijkertijd opereert binnen het kader van verschillende EU-beleidslijnen. In essentie vereist ze een drastisch terugschroeven van de uitstoot van broeikasgassen in een hele waaier aan sectoren, zoals industrie, transport, landbouw en de verwarming en koeling van gebouwen. Niettemin bevat ze ook talrijke onvolkomenheden en tekortkomingen. In het bijzonder wordt de EGD-hervorming gekenmerkt door haar ‘klimaatcentrisme’, waarbij de milieucrisis vaak herleid wordt tot het probleem van de energietransitie.¹²

III. Wat brengt de toekomst?

We staan nu vier jaar verder. De EU-instellingen hebben ondertussen een nieuwe politieke agenda goedgekeurd die verschilt van die van de vorige legislatuur. Is het nog steeds waarschijnlijk dat de EGD een nieuw economisch model zal bevorderen, of bestaat het gevaar dat ze vervaagt in een context van nieuwe politieke prioriteiten? Wat brengt de toekomst? De nieuwe von der Leyen-Commissie vat haar rol eerder op als het implementeren van de 160 wetgevingsinstrumenten die in de periode 2019-2024 werden aangenomen, dan als het uitwerken van nieuwe wetgevingsvoorstellen. Niettemin voorziet de Commissie in de goedkeuring van een wetgeving over kringlooeconomie, de invoering van een interne markt voor duurzame producten, een nieuwe strategie inzake chemische stoffen en stimuleringsmaatregelen voor beleggers, evenals een afzwakking van de *due diligence*-rapportageverplichtingen (Omnibuswet).

Het implementeren van de talrijke EGD-wetgevingsinstrumenten vormt een hele uitdaging, aangezien niemand een duidelijk overzicht heeft van deze verstrekkende hervormingen. Er wacht de lidstaten een gigantische taak: de tenuitvoerlegging van de 160 wetgevingsinstrumenten die nog zullen worden aangevuld met honderden gedelegeerde verordeningen.

In de praktijk hangen veel doelstellingen – het uitfaseren van broeikasgassen (BKG), het opslaan van koolstof in landbouwgronden en natuurlijke habitats, een verhoogde productie van hernieuwbare energie, natuurherstel, het zuiveren van afvalwater, hogere hergebruik- en recyclingpercentages – af van de nationale overheden, die op hun beurt onder druk zullen komen te staan van gevestigde belangen.

IV. Uitdagingen in het verschiep

Koolstofneutraliteit, nulvervuiling en ecosysteemweerbaarheid bereiken in zo’n korte tijd is een pad bezaaid met valkuilen. De EU-lidstaten zullen, op weg naar een ingrijpende economische transformatie, over talrijke struikelblokken moeten: het financieren van de groene transitie, moeilijkheden om ecosysteemweerbaarheid-, nulvervuiling- en klimaatdoeleinden te combineren, een evenwicht vinden tussen economische, sociale en ecologische dimensies, obstakels bij het koppelen van daadwerkelijke klimaatwetgeving met energiewetgeving, uitdagingen om niet-EU-landen over de streep te trekken om soortgelijke hervormingen door te voeren, en de dringende noodzaak om de klimaatcrisis aan te pakken.

Het is onmogelijk om een exhaustieve lijst op te stellen van alle hindernissen. Wel kunnen we de voorname kwesties belichten.

Ten eerste zou de energietransitie waarvoor de EGD pleit moeten uitmonden in een historische cesuur in de manier waarop Europeanen energie produceren en verbruiken. Maar zal deze transitie ooit plaatsvinden? Immers, historisch gezien heeft technologische innovatie nog nooit geleid tot het vervangen van één energiebron door een andere. In feite heeft de mensheid nog nooit zoveel hout, kolen en aardolie verbruikt als nu, en geen van deze energiebronnen is duurzaam.¹³ Er is dan ook een terechte bezorgdheid dat de stijging van de productie van hernieuwbare energie (RED III)¹⁴ niet gepaard zal gaan met een parallelle daling van het verbruik van gas en petroleumproducten. Tot nu toe is bijna driekwart van het EU-energiesysteem afhankelijk van fossiele brandstoffen, met aardolie als belangrijkste component in de energiemix.¹⁵ Bovendien zal het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen door de EU waarschijnlijk teniet worden

8. Verordening (EU) 2021/1119 van het Europees Parlement en de Raad van 30 juni 2021 tot vaststelling van een kader voor de verwezenlijking van klimaatneutraliteit, en tot wijziging van Verordening (EG) nr. 401/2009 en Verordening (EU) 2018/1999 (“Europese klimaatwet”), Pb. 2018 L 243, p. 1.
9. Regulation (EU) 2023/956 of the European Parliament and of the Council of 10 May 2023 establishing a carbon border adjustment mechanism, Pb. 2023 L 130, p. 52 (‘CBAM Regulation’).
10. Richtlijn (EU) 2023/959 van het Europees Parlement en de Raad van 10 mei 2023 tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG tot vaststelling van een systeem voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Unie en Besluit (EU) 2015/1814 betreffende de instelling en de werking van een marktstabiliteitsreserve voor de EU-regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten, Pb. 2023 L 130, p. 134.

11. Verordening (EU) 2024/1991 van het Europees Parlement en de Raad van 24 juni 2024 inzake natuurherstel en tot wijziging van Verordening (EU) 2022/869, Pb. 2024 L 1991.
12. N. DE SADELEER, ‘Le bilan en demi-teinte du Pacte vert’, 7 *Europe*, juli 2024, p. 7-15.
13. Jean-Benoît FRESSOZ, *Une nouvelle histoire de l’énergie*, Parijs, Seuil, 2024.
14. Directive (EU) 2023/2413 of the European Parliament and of the Council of 18 October 2023 amending Directive (EU) 2018/2001, Regulation (EU) 2018/1999 and Directive 98/70/EC as regards the promotion of energy from renewable sources, and repealing Council Directive (EU) 2015/652, Pb. 2023 L 2413, Art 3(1) (‘RED III’).
15. M. LEONARD e.a., ‘The geopolitics of the European Green Deal’, 21 *Bruegel Policy Contribution* 4, 2021, p. 3.

gedaan door een toename van de uitstoot door landen buiten de EU.

Ten tweede zal de groene transitie een economie vereisen die op hernieuwbare en koolstofvrije energie steunt, wat de elektrificatie van hele economische sectoren veronderstelt, van transport tot vastgoed. Dit zal leiden tot een sterke toename van elektriciteitsproductie uit hernieuwbare bronnen (biomassa, zon, wind, waterkracht).¹⁶

Zal de energie-infrastructuur tijdig kunnen aangepast worden voor het aanwenden van koolstofarme energiebronnen, door uitbreiding van de netwerken en energieopslagfaciliteiten? Het spreekt voor zich dat deze verschuiving in energieproductie en -verbruik een vergaand gecoördineerd aanpak vereist, gebaseerd op solidariteit en strategische autonomie.¹⁷

Ten derde zijn grondstoffen de laatste tijd in de politieke belangstelling komen te staan vanwege hun sleutelrol in de EU's tweeledige – groene en digitale – transitie. De COVID-19 crisis heeft duidelijk gemaakt hoe afhankelijk de EU-economie is van geïmporteerde grondstoffen en technologieën. Het garanderen van de bevoorrading van grondstoffen is dan ook essentieel voor de competitiviteit van EU-bedrijven. Daarbij komt nog dat de snelle transitie naar koolstofarme technologieën voortvloeiend uit de EGD, vermoedelijk zal leiden tot een drastische toename van de vraag naar verschillende basisproducten.¹⁸ Het aantal economische sectoren dat deze materialen nodig heeft, zal wellicht leiden tot bottlenecks in de aanvoer van die materialen, wat de EU nog afhankelijker zal maken van de invoer van grondstoffen en technologieën uit niet-EU-landen.¹⁹ Uiteraard varieert de mate van afhankelijkheid voor invoer sterk naargelang de aard van de materialen en de stadia van de waardeketen. Onlangs stelde Mario Draghi dat Europa voor een trade-off staat: enerzijds lijkt het op het eerste gezicht goedkoper om Chinese technologieën in te voeren om de decarboniseringsdoelinden efficiënter te bereiken.²⁰ Anderzijds leidt die benadering tot een verhoogde afhankelijkheid van Europese bedrijven ten aanzien van Chinese ondernemingen, en betekent ze op lange termijn een gevaar voor tal van bedrijven, en voor de auto-industrie in haar geheel. De huidige

Europese afhankelijkheid van fossiele brandstoffen zou op die manier vervangen worden door een ander soort afhankelijkheid. De vraag die dan gesteld moet worden is: hoe kan de EU Europese ondernemingen beschermen tegen oneerlijke concurrentie en tegelijkertijd open blijven staan voor de rest van de wereld? In deze context is het doel van de *Critical Raw Materials Act* (CRM-Act) (Wet inzake kritieke grondstoffen) om voor de EU de langetermijnvoorziening van grondstoffen die van belang worden geacht voor vijf strategische sectoren, tussen nu en 2030 te waarborgen. Deze vijf sectoren zijn: koolstofarme technologieën, e-mobiliteit, industrie, ICT, ruimtevaart en defensie.²¹ De CRM-act promoot de exploitatie van nieuwe afzettingen in de EU, als een essentieel middel om interne bevoorrading te bevorderen en de kwetsbaarheid van de globale waardeketens binnen de EU te verminderen. Of deze regeling voldoende zal zijn om de strategische autonomie van de EU te vergroten, valt nog te bezien.

Ten vierde is de hervorming bijzonder prijzig, vanwege de omvang van de investeringen die van zowel de overheid als de privésector gevraagd worden. De 27 lidstaten zullen het leeuwendeel van de financiële kosten verbonden aan de groene transitie moeten dragen. Overheidsinvesteringen inzake energie- en milieutransitie, of die nu gericht zijn op infrastructuur (opslag, interconnectie, enz.) of op de modernisering van de industriële basis (decarbonisering van staalen papierfabrieken, enz.), vormen dus een enorme uitdaging. De ontwerpers van de EGD waren zich snel bewust van de noodzaak om de hervorming te financieren via verschillende nieuwe EU-fondsen die overheidsinstanties moeten aanmoedigen om hun nieuwe verplichtingen na te komen (de Europese herstel- en veerkrachtfaciliteit, *Just Transition Fund*, *Modernisation Fund*)²², maar ook dienen om een sociale kloof te voorkomen (*Social Climate Fund*).²³ De middelen die voor de hervorming zijn toegewezen lijken echter niet in verhouding met wat er op het spel staat.²⁴ Gezien de fondsen naar alle waarschijnlijkheid ontoereikend zullen zijn om de milieu- en energietransitie te bewerkstelligen, zullen de lidstaten moeten bijspringen. Met het risico dat ze daardoor afwijken van de

16. L. HANCHER en A. DE HAUTECLOCQUE, 'Strategic autonomy, REPowerEU and the internal energy market: Untying the gordian knot', 61 *CMLRev*, 2024, p. 59.

17. *Ibid.*, p. 56. Zie ook E. LETTA, *Much more than a market. Speed, Security, Solidarity*, april 2024, p. 62 (<https://european-research-area.ec.europa.eu/documents/letta-report-much-more-market-april-2024>).

18. International Energy Agency, *The Role of Critical Minerals in Clean Energy Transitions*, Parijs, mei 2021; Europese Commissie, *3rd Raw Materials Scoreboard – European innovation partnership on raw materials*, Luxembourg, POUE, 2016, p. 5; Europese Commissie, *Critical Raw Materials for strategic technologies and sectors in the EU – a foresight study*, Luxembourg, POUE, 2020.

19. 97 % van het magnesium wordt uit China geïmporteerd, en 63 % van het kobalt dat wereldwijd in batterijen wordt gebruikt wordt in de DRC gewonnen.

20. M. DRAGHI, *The Future of European Competitiveness*, Europese Commissie, 2024, p. 37.

21. [Regulation \(EU\) 2024/1252](#) of the European Parliament and of the Council establishing a framework for ensuring a secure and sustainable supply of critical raw materials and amending Regulations (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 and (EU) 2019/1020, Pb. 2024 L 1252.

22. [Verordening \(EU\) 2021/241](#) van het Europees Parlement en de Raad van 12 februari 2021 tot instelling van de herstel- en veerkrachtfaciliteit Pb. 2021 L 57, p. 17; [Verordening \(EU\) 2021/1056](#) van het Europees Parlement en de Raad van 24 juni 2021 tot oprichting van het Fonds voor een rechtvaardige transitie, Pb. 2021 L 231, p. 1; Artikel 10d van [Richtlijn 2003/87/EG](#) van het Europees Parlement en de Raad van 13 oktober 2003 tot vaststelling van een regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap en tot wijziging van Richtlijn 96/61/EG van de Raad, Pb. 2003 L 275, p. 32.

23. [Verordening \(EU\) 2023/955](#) van het Europees Parlement en de Raad van 10 mei 2023 tot oprichting van een sociaal klimaatfonds en tot wijziging van [Verordening \(EU\) 2021/1060](#), Pb. 2023 L 130, p. 1.

24. L. CHABASON en D. KLING, *Quel avenir pour le Pacte vert pour les citoyens ?*, Parijs, CESE, 2024.

budgettaire beperkingen vastgelegd in het Stabiliteits- en Groeipact.

Ten vijfde, met een triljoen euro aan investeringen in de groene transitie, moet een financiële pijler interageren met de overheidsinvesteringen. De EU-Taxonomie voor duurzame activiteiten²⁵, de Richtlijn duurzaamheidsrapportage door bedrijven (*Corporate Sustainability Reporting Directive*)(CSRD)²⁶ en de *Sustainable Finance Regulation*²⁷ zouden investeerders moeten aanzetten om het roer om te gooien en massaal te investeren in de energie- en milieutransitie. Deze nieuwe verplichtingen zijn eerder procedureel dan substantieel, waardoor investeerders niet onderworpen zijn aan een strak wettelijk kader dat hun een geleidelijke vermindering van hun vervuilende activiteiten oplegt. Het valt af te wachten of privé-investeerders zich ook daadwerkelijk in de strijd zullen werpen. In navolging van het Draghi-rapport van 2024²⁸ zal de uitvoerende macht van de EU, de EU-wetgevers een 'omnibus'-initiatief voorleggen. Dit zou kunnen inhouden dat de bestaande rapportagevereisten die in verschillende van deze wetgevingsinstrumenten zijn vastgelegd vatbaar zijn voor herziening. De complexiteit van de vereisten die in de CSRD, de CSDD en de Taxonomie vervat zijn moet worden aangepakt, zonder echter de beginselen die ten grondslag liggen aan deze rechtsinstrumenten in vraag te stellen. Uiteraard zit ook hier het venijn in de details.

Ten zesde zou circulariteit, een van de hoofddoelinden van de EGD, moeten instaan voor het 'sluiten van de cirkel' door restmaterialen om te zetten in secundaire grondstoffen. Ze zou het recycleren van afval en restmateriaal tot secundaire stoffen moeten bevorderen. Ter illustratie: afgedankte elektrische en elektronische apparatuur (AEAA) bevat een brede waaier aan materialen en is een potentiële bron van secundaire kritieke grondstoffen. De regelgeving inzake batterijen en afgedankte batterijen²⁹ moet zorgen voor een duurzame en circulaire waardeketen voor batterijen, onder andere door meer inzameling, verplichte zorgvuldigheidseisen in de toeleveringsketen en transparante informatie voor consumenten en recycleerders over de samenstelling van de batterijen. Als ze verplicht worden om te innoveren zullen EU-bedrijven concurrerder worden ten opzichte van hun buitenlandse

concurrenten. Deze zullen uiteindelijk het slachtoffer worden van het wanbeheer van natuurlijke hulpbronnen. De circulaire economie moet zo instaan voor het versterken van de strategische autonomie van de EU. Is deze vooruitgang opgewassen tegen de uitdagingen gesteld door de transitie van een economie die verspillend omgaat met natuurlijke hulpbronnen naar een meer deugdzame economie? Hoewel het loskoppelen van de vermindering van BKG-uitstoot en economische groei tot nu toe succesvol is geweest, is het zeer de vraag of het loskoppelen van economische groei en verbruik van natuurlijke hulpbronnen zal slagen.

Ten zevende neemt de EU het voortouw in de strijd tegen klimaatverandering door unilaterale maatregelen te nemen. In het kader van het klimaatbeleid zijn de maatregelen voor de aanpassing van koolstofgrenzen³⁰ gericht op het aanpassen van het gemeenschappelijke speelveld en op het terugdringen van koolstoflekage inzake verschillende energie-intensieve producten (staal, cement, nikkel, enz.). Daarenboven zorgen de regelgeving inzake bosdegradatie (EUDR) uit 2023³¹ en de *Directive on corporate sustainability due diligence* (CSDDD) die in 2024 van kracht werd, dat bedrijven verplicht zijn *due diligence* uit te voeren doorheen hun globale waardeketens.³² Deze regelgevende aanpak krijgt veel kritiek van tal van niet-EU-landen, die het in het beste geval zien als een protectionistische, en in het slechtste geval als een postkoloniale onderneming.

V. Een geslaagde landing of meer turbulentie?

Tot slot dreigen de veranderende politieke winden (de economische achteruitgang in de EU, inflatie, de druk van populistische partijen) de EGD uit koers te blazen, of op zijn minst de uitvoering van een hervorming die duizenden pagina's van het Publicatieblad van de EU in beslag neemt, te vertragen. Turbulentie op zowel nationaal als Europees niveau brengt nationale en EU-besluitvormers ertoe om verschillende EGD-rechtsinstrumenten, zoals de CSRD en de CSDDD, in vraag te stellen. Het engagement van verschillende lidstaten om iets te doen aan de klimaatcrisis is stilgevallen of brokkelt af.³³ De ecologische

25. Verordening (EU) 2020/852 van het Europees Parlement en de Raad van 18 juni 2020 betreffende de totstandbrenging van een kader ter bevordering van duurzame beleggingen en tot wijziging van Verordening (EU) 2019/2088, Pb. 2020 L 198, p. 13.
26. Directive (EU) 2022/2464 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 amending Regulation (EU) No 537/2014, Richtlijn 2004/109/EG, Directive 2006/43/EC en Directive 2013/34/EU as regards corporate sustainability reporting, Pb. 2020 L 322, p. 15.
27. Regulation (EU) 2019/2088 of the European Parliament and of the Council of 27 November 2019 on sustainability-related disclosures in the financial services sector, Pb. 2019 L 317, p. 1.
28. M. DRAGHI, *The Future of European Competitiveness*, European Commission, 2024.
29. Verordening (EU) 2023/1542 van het Europees Parlement en de Raad van 12 juli 2023 inzake batterijen en afgedankte batterijen, tot wijziging van

Richtlijn 2008/98/EG en Verordening (EU) 2019/1020 en tot intrekking van Richtlijn 2006/66/EG, Pb. 2023 L 150, p. 206.

30. CBAM Regulation (EU), *supra*, voetnoot 8.

31. Regulation (EU) 2023/1115 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on the making available on the Union market and the export from the Union of certain commodities and products associated with deforestation and forest degradation and repealing Regulation (EU) No 995/2010, Pb. 2023 L 150, p. 206.

32. Directive (EU) 2024/1760 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 on corporate sustainability due diligence and amending Directive (EU) 2019/1937 en Regulation (EU) 2023/2859, Pb. 2024 L 1760.

33. O. MILMAN, 'Huge elections year worldwide sees weakening commitment to act on climate crisis', *The Guardian Weekly*, 23 november 2024.

transitie wordt door sommige politieke partijen – voornamelijk rechtse – afgedaan als te ‘bestraffend’. Anderzijds heeft de Europese Commissie, het Draghi-rapport uit 2024 indachtig, het voornemen om de rapportagevereisten met 25 % te verminderen. Daarbij komt nog dat president Trump op 20 januari 2025, in een arena gevuld met aanhangers, een hele rist uitvoeringsbesluiten tekende die niet alleen de olie-, gas- en mineraalproductie opdrijven maar ook hele delen van het milieu-, klimaat- en energiebeleid tenietdoen.

Dat de VS, na China verantwoordelijk voor 's werelds grootste uitstoot, zich terugtrekken uit het Akkoord van Parijs³⁴ is niet enkel een duidelijk signaal aan de EU dat de Amerikaanse federale regering niet van plan is om collectieve actie te ondernemen tegen klimaatverandering. Het betekent eveneens dat de VS hun bijdragen aan internationale klimaatfinanciering zullen stopzetten. Dit alles vormt een – interne en externe – niet-juridische druk die hoogstwaarschijnlijk roet in het eten zal gooien bij de lopende besprekingen inzake het implementeren van de EGD.

In de Verklaring van Boedapest over de Nieuwe deal voor het Europees concurrentievermogen (2024) pleiten de staatshoofden en regeringsleiders van de EU-lidstaten voor een ‘vereenvoudigingsrevolutie’ die moet leiden tot een duidelijk, eenvoudig en slim regelgevingskader voor bedrijven, en moet zorgen voor een drastische vermindering van de administratieve druk en van de regelgevings- en verslaggevingslasten, in het bijzonder voor kmo's. De Commissie is bereid in te gaan op deze boodschappenlijst aan eisen. In navolging van het Draghi-rapport uit 2024 is het ‘Omnibus’-vereenvoudigingspakket, gericht op het verlichten van de administratieve last, een duidelijk antwoord op deze bekommernis. Het pakket bestaat uit amendementen op de CSRD, de CSDDD, verschillende Taxonomy Disclosures Delegated Acts³⁵ en voorstellen tot het wijzigen van CBAM.³⁶ Het is niet mogelijk om alle voorgestelde amendementen hier uitvoerig te bespreken. We beperken ons tot de meest significante wijzigingen die de Europese Commissie voor ogen heeft. Deze voorstellen hebben als doel de door de CSDDD opgelegde transpositie-deadline uit te stellen en de rapportageverplichtingen van bedrijven te vereenvoudigen en te beperken (vermindering van de vereiste frequentie van periodieke controles, beperking van de *due-diligence*-stappen, enz.) De voorgestelde amendementen van de CSRD stellen dat ondernemingen met meer dan 1000 werknemers en een omzet van meer dan 50 miljoen euro of een balans

van meer dan 25 miljoen euro nog steeds onder de vooropgestelde rapportageverplichtingen vallen. Ondernemingen met 1000 werknemers of minder zullen daarentegen niet onderworpen zijn aan verplichte rapportage. Drie zaken moeten hier benadrukt worden.

Ten eerste, en aangezien het venijn in de details zit, zal deze vereenvoudiging waarschijnlijk leiden tot een significante vermindering van de rapportage- en *due-diligence*-vereisten die de voorbije jaren aan een aantal ondernemingen waren opgelegd.

Ten tweede is het Omnibus-pakket tot nu toe enkel gericht op het financiële aspect van de EGD. Doelinden met betrekking tot klimaatverandering en anti-vervuilingsnormen zijn nog niet ter discussie gesteld. Begin maart 2025 stelde de Europese Commissie echter een tijdelijke versoepeling voor van de CO₂-normen voor de auto-industrie, die moet concurreren met Chinese bedrijven.

Ten derde, zullen deze hervormingen het de Europese industrie mogelijk maken om ermee weg te komen? Dat valt te betwijfelen. De problemen waarmee de industrie te kampen heeft zijn van structurele aard (energieprijzen, afhankelijkheid van grondstoffen die buiten Europa geproduceerd worden, enz.), niet van administratieve aard.

De Clean Industrial Deal zal dus een prominente plaats innemen in de legislatuur 2024-2029, gezien de Europese Commissie zal werken aan een ambitieuzere industriële wetgeving.

VI. Een groener, innovatiever en meer zelfvoorzienend Europa, ondanks een verlies aan concurrentievermogen op korte termijn

Hoe moeten we ons de toekomst dan voorstellen? Bepaalde crisissen zijn achteraf gezien een redding gebleken voor Europa. Zo hebben de aanval op Oekraïne en de gevolgen van de COVID-19 pandemie geleid tot een verhoging van de energieprijzen in heel de Unie, waardoor de klemtoon is komen te liggen op de noodzaak om het Europese streven naar energetische onafhankelijkheid te bespoedigen. Wij zijn van mening dat de EGD, ondanks al zijn onvolmaaktheden, kan leiden tot belangrijke vooruitgang, tenminste als de

34. Uitvoeringsbevel van 20 januari 2025 (Putting America first in International Environmental Agreements).

35. Voorstel voor een richtlijn ter wijziging van Richtlijnen (EU) 2022/2464 and (EU) 2024/1760 met betrekking tot de data vanaf wanneer de lidstaten bepaalde duurzaamheidsrapportage- en due diligence-vereisten voor bedrijven moeten toepassen, COM(2025) 80 final; voorstel voor een richtlijn

ter wijziging van Richtlijnen 2006/43/EC, 2013/34/EU, (EU) 2022/2464 en (EU) 2024/1760 met betrekking tot de data vanaf wanneer de lidstaten bepaalde duurzaamheidsrapportage- en due diligence-vereisten voor bedrijven moeten toepassen, COM(2025) 81 final.

36. Voorstel voor een richtlijn ter wijziging van Richtlijn (EU) 2023/956, COM(2025) 87 final.

deal in de komende jaren op een correcte wijze wordt geïmplementeerd. Deze hele waaier aan nieuwe juridische instrumenten kan al zeker de Europese afhandelbaarheid voor koolwaterstoffen, die voor het grootste deel geïmporteerd worden, en voor een hele rist andere natuurlijke hulpbronnen, drastisch helpen verminderen. De invoering van deze nieuwe regelgeving kan eveneens de levenskwaliteit van de Europese burgers verbeteren, door hen aan te moedigen deugdelijker te consumeren en hun milieu, dat van onschatbare waarde is, te beschermen.

Door bv. de kwaliteit en de verscheidenheid van duurzamere ecosystemen te verhogen, of door nulvervuiling, is de nieuwe regelgeving ook in staat de weg te banen om op Europees niveau gepaste maatregelen in te voeren voor het langetermijngebruik van natuurlijke hulpbronnen die essentieel zijn voor een duurzame ontwikkeling, daar waar de belangrijkste concurrenten van de EU de ernst van de situatie nog steeds niet inzien.